

“El ‘terminus’ és el senyal fronterer per excel·lència a Roma”

Carolina Cortés (Universidad de Cantabria) ha visitat l'ICAC en ocasió del **Seminari d'epigrafia llatina i arqueologia del paisatge** i ha fet la conferència “Epigrafía y fronteras: la demarcación del territorio en época romana”. Membre del grup de recerca **AHIR (Arqueología e Historia antigua del Imperio Romano)**, és autora del llibre *Epigrafía en los confines de las ciudades romanas: los “termini publici” en Hispania, Mauretania y Numidia*.

Què és un *terminus*?

Terminus és el déu romà dels límits, i per extensió designa tota pedra erigida per indicar un límit. Qualsevol límit: entre propietats privades, entre ciutats... És el senyal fronterer per excel·lència en el món romà quan aquesta funció no la fan elements naturals o vies.

Com solien ser?

Un bloc de pedra d'un metre d'alt, en lloc visible, amb una inscripció generalment només a una de les cares fent al·lusió al territori, al confí i a l'autoritat que hi intervé. Les formes d'aquestes fites són molt diverses: pedestal, bloc de roca...

El suport és sempre la pedra?

Sí, pedra local, tot i que en podrien haver existit de fusta, sobretot en zones boscoses del nord com a Cantàbria. Els textos dels agrimensors en parlen, però no tenim cap *terminus* de fusta documentat.

I de metall?

De metall mai. El que sí que s'inscrivía sobre bronze eren els litigis fronterers entre dues ciutats o entre dominis imperials i ciutats. Recorrien al governador perquè el resolgués i el vencedor feia inscriure la sentència sobre bronze amb finalitats “publicitàries”. De fet els *termini* a part de delimitar també tenien aquesta funció de fer públiques noves

delimitacions, resolucions d'un conflicte territorial...

De *termini* en tenim pocs comparat amb altres inscripcions de zones rurals com els mil·liaris

Hi ha un bon corpus de *termini*?

L'evidència de *termini* és bastant escassa. A Catalunya per exemple només n'hi ha un, el Terminus Augustalis de Montornès del Vallès, escrit en tres de les quatre cares. De *termini* en tenim pocs comparat amb altres inscripcions de zones rurals com els mil·liaris. Trobar-los *in situ* és un luxe per entendre on s'erigien, la relació que tenien amb les vies... Com que són materials bons sovint els trobem reutilitzats en murs i tanques.

Com a epigrafista especialista en *termini*, com diries que la teva especialitat contribueix al coneixement de Roma?

Ajuda a comprendre millor com s'organitzava el territori administrativament. Extreus informació de casos concrets per entendre la pràctica "delimitadora". Les fonts literàries ja parlen de la teoria de com es delimitava, però la majoria només es refereixen a la regió italiana, o sigui que s'ha d'anar estudiant què passava a la resta de l'Imperi.

Text i fotos: [Carme Badia i Puig](#)